

JAUME FÀBREGA

Cassoles i política

S'atribueix al polític i diplomàtic francès Charles-Maurice de Talleyrand —que va viure, curull de càrrecs, entre la Revolució i la Restauració—, autor d'unes recomanables memòries, la frase que no hi pot haver bona política sense una bona cuina. El seu mateix nom, per cert, producte d'una clara intervenció política de França, ja pertanyia a una de les nissagues nobles més il·lustres de l'Occitània no francesa, els Taleran del Perigord. El Perigord, justament, és com una mena d'Euskadi per la importància de la seva gastronomia, i no és estrany que Talleyrand, en efecte, fos un dels gurmets més famosos de la història, protector del gran cuiner Carême, ja que creia fermament que la gastronomia era una aliada de la diplomàcia i del llustre i poder dels governants. Es diu que en anar com a llegat reial a negociar al Congrés de Viena va dir a Lluís XVIII de França: “Senyor, tinc més necessitat de cassoles que d'instruccions.” En honor seu, grans plats de la cuina clàssica francesa porten el seu nom, com les sumptuoses peces de carn amb tòfones i foie gras.

Només les ànimes cànides que no són d'aquest món o, directament, els estúpids o irreflexius poden afirmar —com veiem sovint— que política i gastronomia no tenen res a veure. Xavier Domingo —que ha estat uns dels escriptors i crítics gastronòmics més intel·ligents del país— va escriure al setmanari *Set Dies* el següent: “Presentant l'altre dia a Figueres el nou llibre de Jaume Fàbrega, *La cuina de l'Empordà i la Costa Brava*, Llorenç Torrado va qualificar els receptaris de cuina com la cosa més neutra del món, paraula que indica sobretot una sorprenent manca d'informació. O potser no gens sorprenent? Prefereixo el criteri de Jean-François-Revel, segons el qual, els receptaris són tractats ideològics exemplars... En aquest sentit ho és planament, per exemple, el *Llibre de la cuina catalana*, de Ferran Agulló, que fa del menjar un dels puntals del nacionalisme català.” La reivindicació de la política en relació amb la cuina, doncs,

“La Mediterrània, heus aquí el gran descobriment per a tots aquells als qui els fa vergonya, simplement, parlar de Catalunya o de Països Catalans. Un terme apte per als autoanomenats “no nacionalistes” —definició que, com ja sabem, sol ser sinònim de nacionalista espanyol”

no és una qüestió de dreta o d'esquerra. El mateix Xavier Domingo, quan al final de la seva vida, a l'etapa d'*El Mundo*, es va decantar cap al nacionalisme espanyol, ens va deixar un dels seus últims articles, titulat “El nacionalisme del ventre”, dedicat a la meua aportació en aquest camp —i em sap greu haver de personalitzar—. Després de desfer-se en elogis a l'entorn de l'obra escrita per un servidor, li feia un retret, precisament polític, ja que deia que es basava en idees nacionalistes catalanes, el que ell en deia “nacionalisme del ventre”.

Però aquest “nacionalisme del ventre” —o, simplement, les idees polítiques— és encara més patent quan no és evident: la mateixa obra d'alguns dels gastrònoms esmentats n'és la prova. No parlen mai dels països de parla catalana, ni creuen que sigui el nostre àmbit cultural; el seu referent és Espanya o, per fer volar encara més coloms, la Mediterrània.

La Mediterrània, heus aquí el gran descobriment per a tots aquells als qui els fa vergonya, simplement, parlar de Catalunya o de Països Catalans. Un terme apte per als autoanomenats “no nacionalistes” —que, com ja sabem, sol ser sinònim de nacionalista espanyol.

Què hi podem fer, si fins i tot el concepte de “dieta mediterrània” està registrat com a marca comercial, i no solament algun dels personatges esmentats en viuen, sinó que la mateixa Generalitat de Catalunya ha promocionat aquesta bestiesa. Naturalment, parlar de “cuina mediterrània” en l'oferta d'un restaurant, per exemple, no solament és un tribut a la moda, sinó també una forma d'evitar l'expressió “cuina catalana”: una manifestació més o menys sofisticada del típic autoodi català.

Així doncs, malgrat el que creia opinar el gastrònom criticat per Xavier Domingo, una simple recepta conté ideologia. No és el mateix explicar la paella com a plat típic “espanyol” —o del “Llevant”, com ha escrit l'esmentat comunicador— que com a plat típicament valencià i, per tant, formant part d'un territori més ampli que comparteix la mateixa llengua. Però els espanyols i els seus seguidors fan autèntiques filigranes “no nacionalistes” per dir, per exemple, que el mot “paella” no és català, sinó, implícitament, directament castellà. És el que fa César Aguilera —i altres autors— quan diu que el mot ve “del latín *patella... se dijo en castellano padella y padilla...*”. Entre les diverses carreres universitàries que afirma que té aquest professor de la Complutense no crec que hi hagi la de filologia (ho poden veure al llibre *Historia de la alimentación mediterránea*, justament de l'Editorial Complutense). Aquesta visió, certament, estalviaria problemes als amics del secessionisme lingüístic: el valencià no és “mossàrab”, ni d'un sistema comú amb el català o altres floritures, sinó que, com a “levantino” (i ja sabem que el “Llevant” inclou Múrcia), és directament castellà, o si voleu, espanyol, que “*tanto monta*”. Una altra forma de fer política dels qui diuen que no en fan: fins i tot Néstor Lujan, en un llibre pòstum sobre cuina espanyola, incloïa el País Valencià i Múrcia en la regió de “Llevant”.

Jaume Fàbrega

Professor de Gastronomia de la UAB